

do_c_o_m_o_srбија

међународна радна група за
документацију и заштиту
грађевина, места и целина
модерног покрета

Минимални документациони досије 2003

Саставила: национална радна група Србије

0.1 ФОТОГРАФИЈА КОМПЛЕКСА

0.1. **Наслов фотографије**

Сава Центар и Хотел Интерконтинентал непосредно по отварању

0.2. **Извор**

Слободан Николиш, преузето из: *Sava Center Belgrade Yugoslavia*. Monograph printed on the occasion of the 21st General Conference of UNESCO in Sava Centar, September 23rd – October 28th 1980.

0.3. **Датум**

1980. година

Шифра у локалној бази података
URB-RS-011-b-0014

1. ИДЕНТИТЕТ КОМПЛЕКСА

1.1.	Данашњи назив комплекса
Сава Центар и Hotel Crowne Plaza	3
1.2.	Варијантни или претходни/оригинални назив
Сава Центар и Хотел Београд-Интерконтинентал	4
1.3.	Назив улице и број
Ул. Милентије Поповића 9, Аутопут, Ул. Владимира Поповића 10	5
1.4.	Град
Београд	6
1.5.	Покрајина/општина
Нови Београд	7
1.6.	Поштански број
11070	8
1.7.	Држава
Република Србија (изграђено у ФНРЈ / СФРЈ)	9
1.8.	Позиција у оквиру глобалног позиционог система
44°48'31.1"N, 20°25'55.6"E	10
1.9.	Класификација/типологија
URB – урбанистичка целина: пословно – конгресни центар, конгресно-концертна дворана и хотелски објект	11
1.10.	Статус и датуми заштите
Културно добро под претходном заштитом ЗЗСКБГ	12

2. ИСТОРИЈАТ ОБЈЕКТА

2.1.	Оригинални нацрт/намена
Конгресни центар - Сава центар заједно са Хотелом Београд - Интерконтинентал настао је као део пројекта „Дом пријатељства“ и грађен је за потребе одржавања Друге конференције о европској безбедности и сарадњи. Комплекс обухвата три објекта јавне намене. Сва три су органски повезана.
Први објект А – главна конгресна зграда, Б - концертна дворана и Ц – Хотел Интерконтинентал (данас Crowne Plaza). Оригиналнoг просторно-каскадног решења и изразито органске структуре комплекс је успешно укомпонован у амбијент ширег приобалног подручја Новог Београда. Зграде су сукцесивно подизане али чине интегралну градитељску и функционалну целину. Намене је јавним скуповима, симпозијумима, конгресима, концертним и другим масовним приредбама. Самим тим пронађена су флексибилна решења која су пружила одговор свим захтевима тог времена и намени објекта.	13
2.2.	Датуми: наруџбина/завршетак

Године 1975. у Хелсинкију је донета одлука на нивоу шефова и влада држава учесница КЕБС-а да се поводом одржавања Друге конференције о европској безбедности и сарадњи европских држава, организује у Београду 1977. Југословенска престоница до тада није имала објект намењен међународним и | 14 |

домаћим политичким конгресима и научно-стручним скуповима који би могао да угости изузетно велики број државника, дипломата, пословних људи, новинара и других, као и да испуни све технолошке и безбедносне услове и потребе за одржавање таквих скупова.

Одлуку о изградњи донела је Скупштина града Београда, а послове изградње организовала је Дирекција за изградњу и реконструкцију Београда (касније Завод за изградњу Београда). Паралелно са изградом техничке и извођачке документације текла је и изградња објекта, тако да су сви аутори делова пројекта истовремено били и надзор на градилишту. У првој етапи од 1976. до маја 1977. изграђен је пословно-конгресни центар, објекат А, који је садржавао фундаменталне конгресне намене, конференцијске сале и пратеће просторе, у другој етапи 1978. је изграђена Велика дворана, објекат Б, а у трећој 1979. је изграђен хотел Интерконтинентал - Београд високе категорије чиме је дефинитивно била завршена изградња најимпозантније и најрепрезентативније послератне грађевине Београда конгресног карактера. Генерални извођач радова било је предузеће Трудбеник али су за разне врсте радова били ангажовани бројни други домаћи извођачи. Тако је Индустрија металних конструкција Београд имала веома деликатан задатак да за месец дана изврши комплетну монтажу фасадних елемената, односно алуминијумске конструкције, и монтирање специјалног зеленог термопан стакла. Обавеза је извршена у најкраћем могућем року, крајем јануара 1977. године фасада је била завршена.

Грађевинско предузеће Аутопут је извело радове на саобраћајницама око Сава центра дужине око 3,5 км. Исто тако изграђено је око 2км интерних саобраћајница око објекта А и на паркиралиштима. Све ово је било изведено за 5 месеци и то у периоду зима-пролеће.

2.3. **Пројектанти архитектуре и други пројектанти**

15

Главни пројектант био је архитекта Стојан Максимовић, на пројекту ентеријера радили су архитекта Александар Шалетић и грађевински инжењер –конструктор Радомир Михајловић, грађевински инжењер Милутин Довијанић био је пословни директор и координатор изградње. Аутор уређења слободних површина у блоку око комплекса био је архитекта Бранислав Јовин. На разради пројекта ангажовани су били бројни архитекти из Београда и иностранства (Немачке, Холандије и Француске)

2.4. **Остале особе или догађаји везани за објекат**

16

Од 1977. године у Сава центру је одржано око 150 међународних скупова са око 40.000 учесника. После Друге Европске конференције о безбедности и сарадњи, овде су одржани и Конференција министара иностраних послова несврстаних земаља (1978), 11. конгрес СКЈ (1978), МИНЕСПОЛ II, Европска конференција министара саобраћаја, Скупштина Међународне банке и Међународног монетарног фонда, Заседање комитета ОУН за деколонизацију (1979), VI UNCTAD (1983). У Сава центру је некада био смештен Информативно пословни центар ИПЦ као специфична врста пословног окупљања и информисања око 50 организација из целе бивше Југославије. Сава центар посебно је познат по Међународном филмском фестивалу ФЕСТ који се од осамдесетих година 20. века до данас одржава сваке године у фебруару месецу. Поред Југословенских државника на челу са Јосипом Брозом Титом Сава Центар су посетили: Сандро Пертини, Николае Чаушеску, Хелмут Шмит, Љубомил Штроугал, др Ахмет Секу Туре, Манфред Флегел, Роберт Фишер, Бернардо Бертолучи и бројни светски музичари, глумци и редитељи.

2.5. **Значајне измене са датумима**

17

Реконструкција хотела Интерконтинентал извршена је у периоду од 2012-13. године. Хотел је отворен 31.12.2013. Данашњи назив је Crowne plaza. Аутор ентеријера је био пројектни биро Imagination из Лондона.

2.6.	Данашња намена	18
	Пословни конференцијски центар, коцертна дворана и хотел	

2.7.	Постојеће стање	19
------	------------------------	----

Оригинални изглед објеката из 1977-79. године у потпуности је очуван. Од изградње до данас објекат А и Б су у релативно добром стању, иако на њему није било већих санационих нити рестаураторских радова. Потребно је извршити чишћење фасада, посебан проблем представљају дотрајале стаклене површине, што захтева њихову санацију. Велика запремина објеката онемогућава лако грејање односно хлађење просторија јер изискује велика новчана средства. Потребно је обновити све елементе архитектуре и унутрашњег уређења објеката осим хотела који је реконструисан 2012-14. године.

3 ОПИС

3.1.	Општи опис	20
------	-------------------	----

Сава Центар и хотел Интерконтинентал представља комплекс јавних објеката, обликован у духу савремене послератне архитектуре. Налази се на микролокацији измју тзв страог земунског моста и моста Газеле. Простор на коме се налази комплекс зграда има површину од око 16, 8 хектара. Има разуђену основу и чине га: пословна конференцијско-конгресна зграда „А“, -Концертна дворана „Б“, и хотел „Ц“. Пасареле повезују први објекат са објектом Б и са хотелом.

У Жирију за архитектуру и урбанизам који је 1977. доделио Октобарску награду града Београда за архитектуру пројектантима Сава Центра чинили су архитекте: Иван Антић, Угљеша Богуновић, Мирослав Јанковић, Милан Лојаница, Бранко Петричић и историчар уметности Јован Секулић. У образложењу жирија наведено је да конгресни центар Сава представља новину у архитектури и грађевинарству уз примену нових технологија и материјала.

Својом диспозицијом је изванредно постављен и уклопљен у крајолик и природну конфигурацију терена, органске је форме и структуре сагледиве из свих перспектива и визура формирајући јединствен урбани амбијент модерног града на левој обали Саве. Комплекс је грађен у комбинацији армирано-бетонске конструкције и челичних рамова уз обилну употребу стакла као доминантног фасадног материјала. Заснован је на веома прочишћеним претежно закошеним формама стаклених зеленоплавих фасада, дубоких каскадних тераса и башти са хоризонталним брисолејима али и бетонских фасада са мањим прозорским перфорацијама. У доминантној хоризонталности комплекса издвајају се кубичним габаритима и висином објекат Б и Хотел. Центар располаже салама за конференције и састанке, концертном двораном, кафе баровима, банком, поштом, амбулантом, прес центром, телевизијом, и штампаријом, продавницама и другим комерцијалним садржајима. Хотел, објекат Ц је позицијом, архитектуром, формама и материјалима усаглашен са осталим објектима у комплексу.

Објекат А: У оквиру њега се налази укупно петнаест сала, а као засебне Велика сала и две мање, изведене у натур бетону. Протежу се до висине таванице и опремљене су системом за климатизацију, видљивим споља у пространом холу пословног објекта. Велика сала покретним зидом се може преградити у мање функционалне сале. Опремљена је уређајима за симултано превозиће, уграђеним у столове, фотеље и кабине изнад сале као тада најсавременијим уређајима за озвучење и снимање.

Објекат Б: Конгресно-концертна дворана до које се стиже свечаним прилазом у коме је пвобитно стајала скулптура Јосипа Броза Тита, дело скулптора Антона Аугустинчића. Дворана је надвишена галеријом и има 4200 места. Испред ње се налази пространи хол са баром и карактеристичном челичном просторном решетком која носи осветљење. Кубична форма Дворане са изолационом металном облогом бојеном у плаво усаглашава се са плавозеленом стакленом фасадом зграде Хотела.

Објекат Ц – Хотел Интерконтинентал је интегрални део комплекса са којим је органски повезан пасарелом, и подигнут је у трећој фази изградње након претходна два. Објекат је подужне основе, издужене кубичне форме са потпуно стакленом зеленоплавом фасадом. Закошена зона приземља и мезанина у складу је са закошеним формама објекта А и објекта Б док је горња зона типских спратова хотелског смештаја решена као подужна кубична застакљена структура. Хотел је конструисан као слободностојећи. У околини Хотела постављене су скулптуре симболичног садржаја југословенских уметника. Поред тога у свим објектима налази се ликовна збирка уметничких дела признатих југословенских уметника: слике, таписерије, скулптуре..

3.2. Конструкција

21

Сви објекти су грађени у скелетној армиранобетонској конструкцији која је транспарентна. Сви елементи конструкције и унутрашњи разводи инсталација су видљиви чак су истакнути комплементарним контрастом боја и тако представљају саставни део дизајна ентеријера. Примарну конструкцију чине армиранобетонски стубови већег пресека и масивни зидови преко којих су постављени челични решеткасти носачи пресвучени бетоном или бојени, великих распона. Секундарну конструкцију чине подужни решеткасти носачи тругаоног пресека постављени између главних решеткастих носача. Секундарни решеткасти носачи носе конструкцију закошених застакљених фасада као и део видљивог цевастог развода система вентилације објекта. Део секундарне конструкције су и армиранобетонски стубови мањих пресека који носе армиранобетонске галерије.

3.3. Контекст

22

Својом позицијом у широј приобалној зони реке Саве, у блоку 19, и оријентацијом према простору Централне зоне Новог Београда истовремено су јој обезбеђени лаки приступи из свих делова града. Грађевина је значајно утицала на формирање визуалног идентитета новоизграђеног града на левој обали Саве и модерног административно-пословног центра СФРЈ. Својом позицијом, монументалним габаритом, разуђеним волуменом и формама постала је урбани маркер Београда и симбол привредног напретка СФРЈ. Њене значајне позиције у кругу европских престоница у погледу административног, културног и друштвеног живота тог времена.

4. ВРЕДНОВАЊЕ

4.1. Техничка вредност

23

У време када је комплекс Сава центра грађен представљао је новину у домаћој архитектонској и грађевинској пракси по својој материјализацији, конструктивном решењу, концепту модерне флуидне разуђене комплексне структуре изразите запремине. Конгресни центар од 28,278 квадратних метара завршен је за годину дана што је у то време било ванредно брзо. Две године касније целину од око 120.000 квадрата чиниле су објекат са концертном двораном и хотел Интерконтинентал Београд. Да је реч о врхунском делу савремене архитектуре тог времена најбоље сведочи податак да је Сава центар 1979. године номинован за Прицкерову награду, уврштен у првих десет најбољих на свету. Примењено конструктивно решење уз спроведену организацију процеса грађења, обилату употребу стакла као главног материјала омогућило је да се оствари изузетан грађевински подухват у некадашњој СФРЈ. Објекти представљају вредно достигнуће развоја наше градитељске праксе седамдесетих година 20. века. Посебна пажња посвећена је функцији објеката и њиховој вишеструкој намени (објекат А и Б). Централни хол главне зграде А повезан је пешачким „улицама“ у један јединствен и флуидан простор оплемењен вегетацијом, фонтанама и модерним намештајем. Ове „улице“ имају галерије на које се ослањају пленарне сале, прес центар итд.

Вертикална кретања се обављају путем лифтова и покретних степеника. Уопште посматрано ентеријер конгресног центра Сава решен је тако да у свом естетском и функционалном изразу представља комбинацију чистих конструктивних склопова и опремљених поршина таваница, зидова и подова по највишим стандардима. Грађене форме су подређене маси и строгој геометријској правилности модернистичке архитектуре која се ослања на пуристичко наслеђе и који се јасно сагледава из свих праваца и визура као маркантно урбано обележје техничке културе, и достигнућа југословенске архитектуре. У концертној дворани, објекат Б, први пут је примењен покретни плафон чиме се самим тим мењају и димензије сале као и акустика.

4.2. Друштвена вредност

24

Од свог подизања до деведесетих година 20. века зграда је угостила бројне стране државнике, делегације и високе званице и била место одржавања важних политичких, научних и културних догађаја. Од њеног свечаног отварања до данас била је седиште највиших политичких конференција и конгреса, музичких и културних манифестација. Одлуком да се Конференција о европској безбедности у сарадњи одржи баш у Београду је указивало на висок положај Југославије у спољној политици, њен безбедносни кредибилитет, економски просперитет и добру дипломатску политику са другим државама.

4.3. Културна и естетска вредност

25

Након Другог светског рата у југословенској култури владало је повећано интересовање за прихватање савремених европских уметничких струјања. Таква културна политика је била посебно изражена током седамдесетих година 20. века у области архитектуре. Изградњом Сава центра са хотелом Интерконтинентал, југословенска престоница је добила модеран, монументалан објекат који је парирао архитектонској и урбанистичкој пракси најнапреднијих светских држава. Истовремено, комплекс Сава центра са својом грандиозном структуром и упечатљивим ликовним квалитетом постао је доминанта Београда. Стојан Максимовић и Александар Шалетић су 1977. године добили савезну Борбину награду у архитектури за објекат конгресног Центра Сава.

4.4. Историјска вредност

26

Након скоро педесет година од изградње, Сава центар и хотел Интектонтиентал имају посебно место у градитељској историји и слици града. Изградња Центра је означила раскид са архитектуром прошлости, а за политичке елите у Југославији прозор у социјалистичку будућност од међународног значаја. Седамдесете године се могу сматрати златним периодом изградње југословенске престонице чији је један од најбољих примера конгресни Сава Центар и хотел Интерконтинентал.

4.5. Генерална оцена

27

Монументалан комплекс од три објекта, оригиналног просторно-каскадног решења укомпонован је у амбијент ширег приобалног подручја Новог Београда. Изванредно је уклопљен у природну конфигурацију и пејзаж непосредног окружења, између старог и новог града. Једно је од најбољих примера савремене југословенске архитектуре. Унутрашњи простор обликован је по принципу непрекинутог тока, флуида и континуираног кретања, својеврсног „града“ у објекту. А томе доприносе вештачки потоци дуж главних комуникација ентеријера, фонтане и баште. Центар располаже великим бројем сала са покретним зидовима којима се мењају облик и димензије, бројним садржајима свога времена, и најсавременијом техничком опремом за функционисање вишенаменског комплекса, и свим осталим просторним елементима неопходним за функционисање једног гигантског пословног центра.

На постаментима и зидовима ентеријера и у екстеријеру налази се уметничка збирка Сава центра са делима најистакнутијих ликовних уметника југословенске

сцене 70-тих година 20. века. Комплекс представља најфункционалнији конгресно-хотелски, пословни и културни центар у Београду у времену када је настао. Својим изгледом и наменом симбол је југословенске епохе.

5. ДОКУМЕНТАЦИЈА

5.1. Главне референце

28

1. Зоран Маневић: *Стојан Максимовић стваралаштво*, Београд 2006.
2. *Сава центар у Београду*, каталог, Сава центар, Београд 1977.
3. И. Суботић, Г. Ђорђевић, *Уметничка збирка Сава центра*, Београд 1998.
4. *Sava centar, Belgrade-Yugoslavia*, каталог, Београд 1980.
5. *Конгресни центар у Београду*, Дирекција за изградњу и реконструкцију Београда, Београд 1977.
6. И. Штраус, *Архитектура Југославије 1945–1995*, Сарајево, 1990.

5.2. Визуелни материјал у прилогу

29

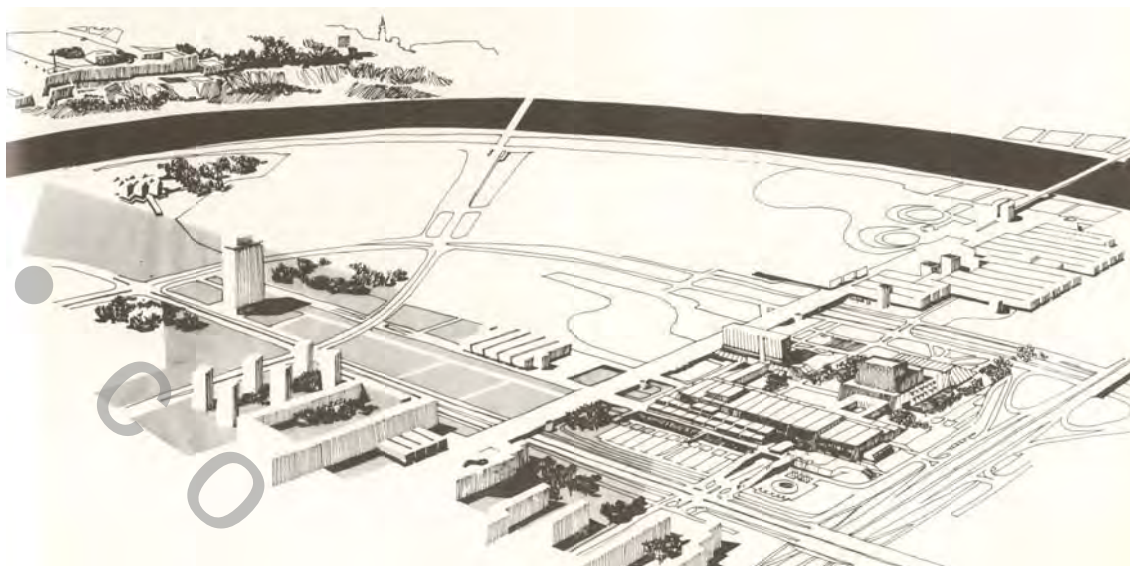
1. Основе, изгледи и пресеци (преузето из: *Сава центар у Београду*, каталог, Сава центар, Београд 1977.)
2. Фотографије ентеријера и екстеријера – оригинално стање (преузето из: *Sava Center Belgrade Yugoslavia. Monograph printed on the occasion of the 21st General Conference of UNESCO in Sava Centar, September 23rd – October 28th 1980.*)
3. Данашњи изглед објекта (лична архива Јелице Јовановић, новембар 2016.)
4. Фотографија макете комплекса (лична архива Јелице Јовановић, новембар 2016.)

5.3. Подносилац извештаја/датум

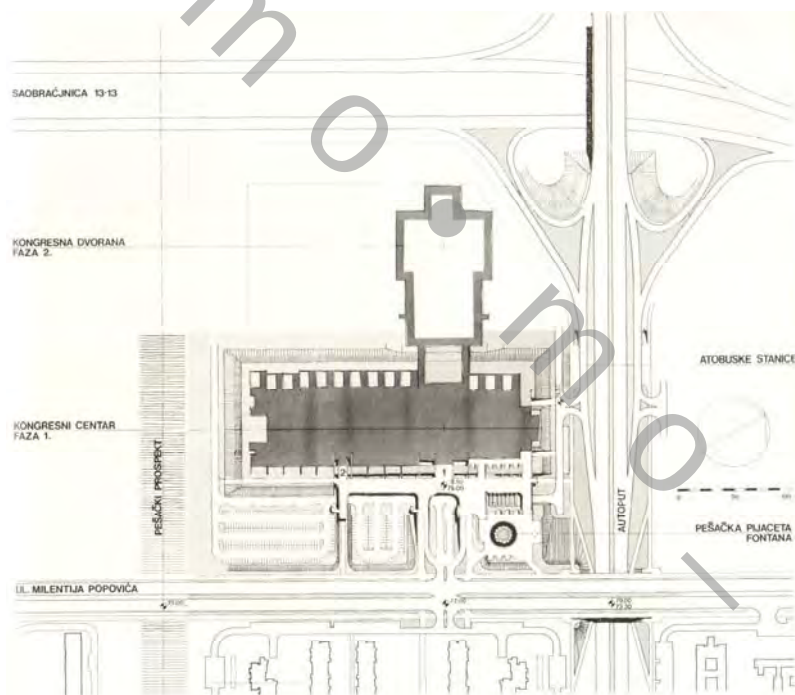
30

Ивана Весковић, ист. ум. / децембар 2016.

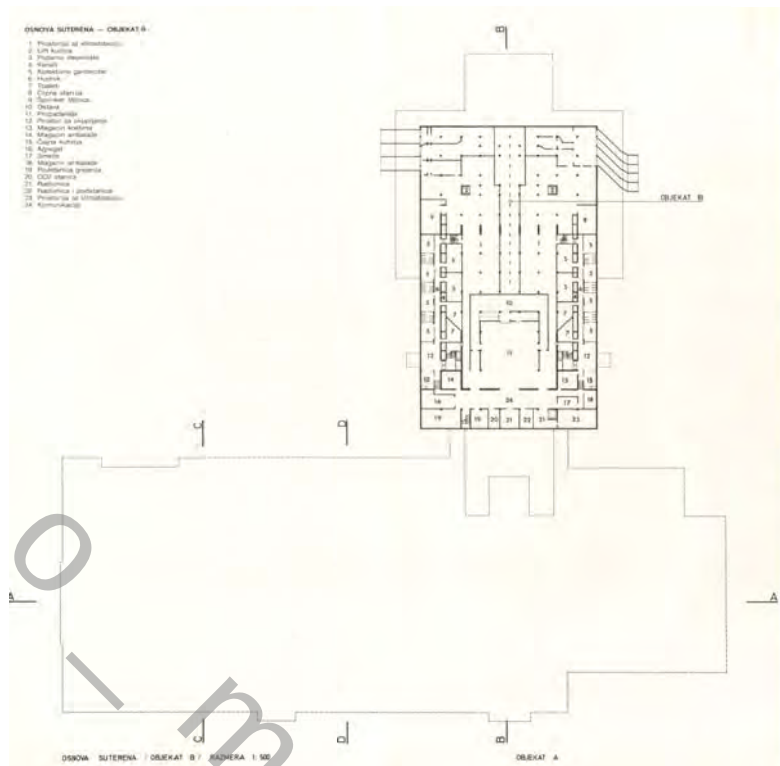
Прилог 1: цртежи

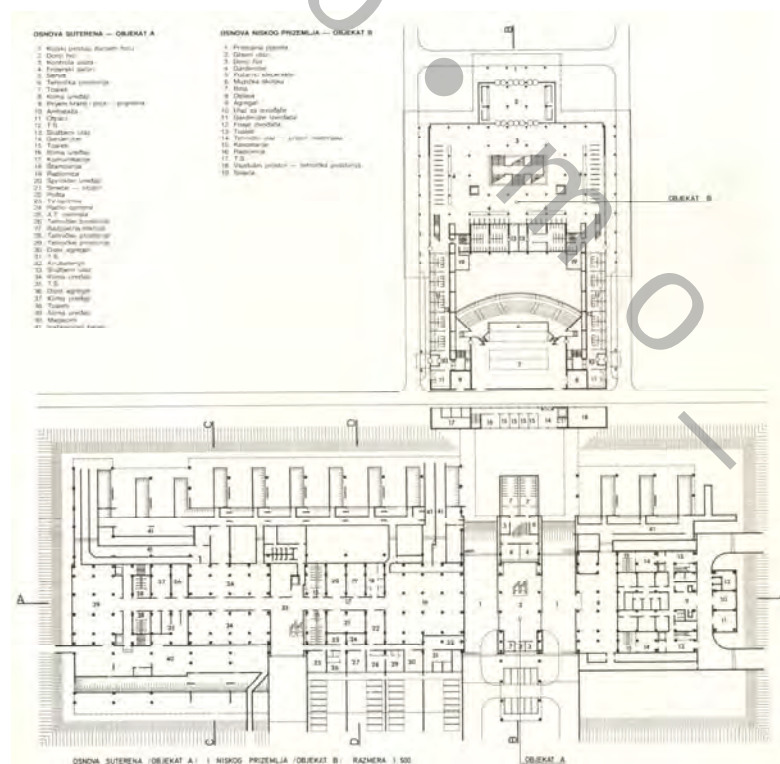
Перспектива објекта у ширем окружењу

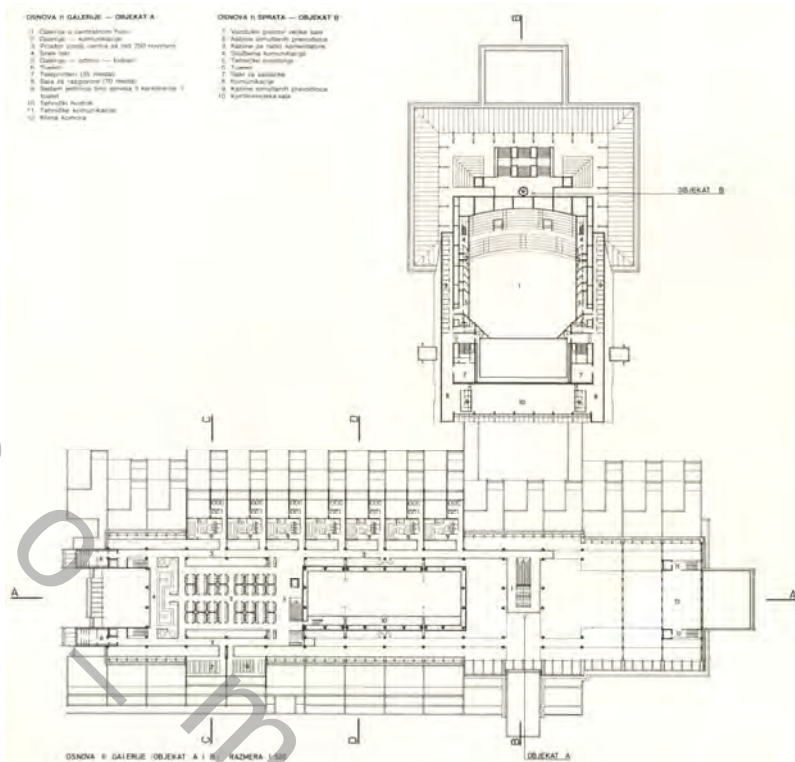
Скица уређења слободних површина

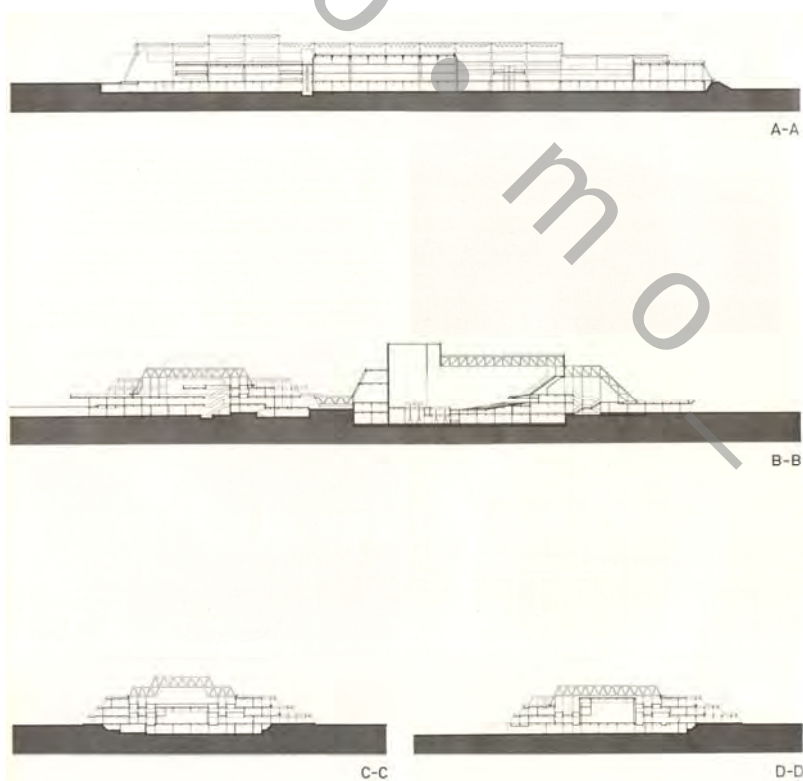
Основа сутерена - објект Б

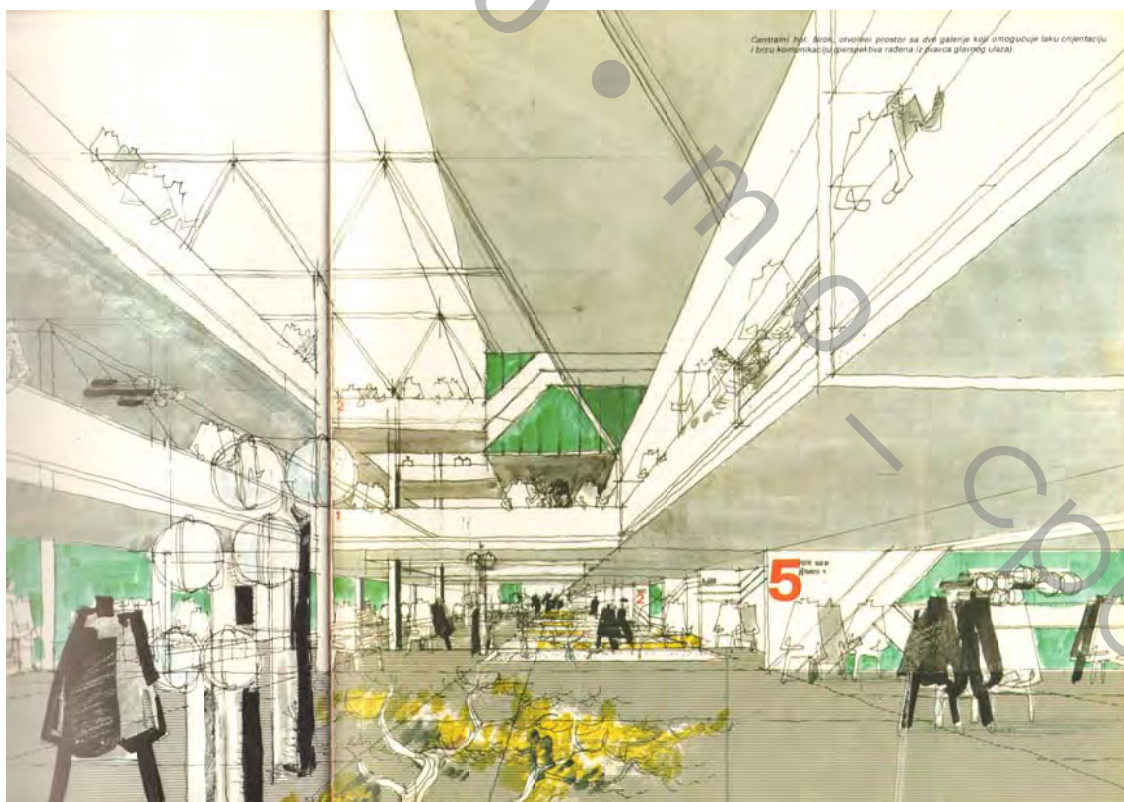
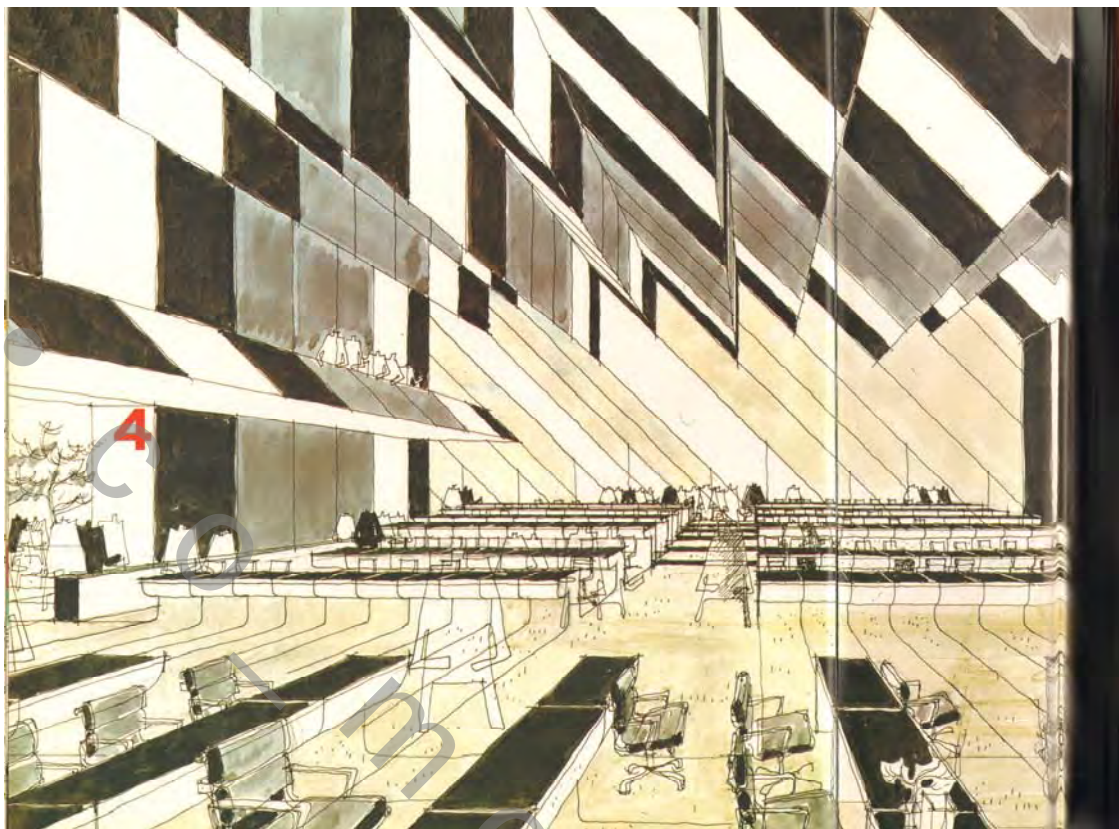
Основа сутерена - објект А

Основа 2. галерије - објект А и Б

Пресеци кроз објект

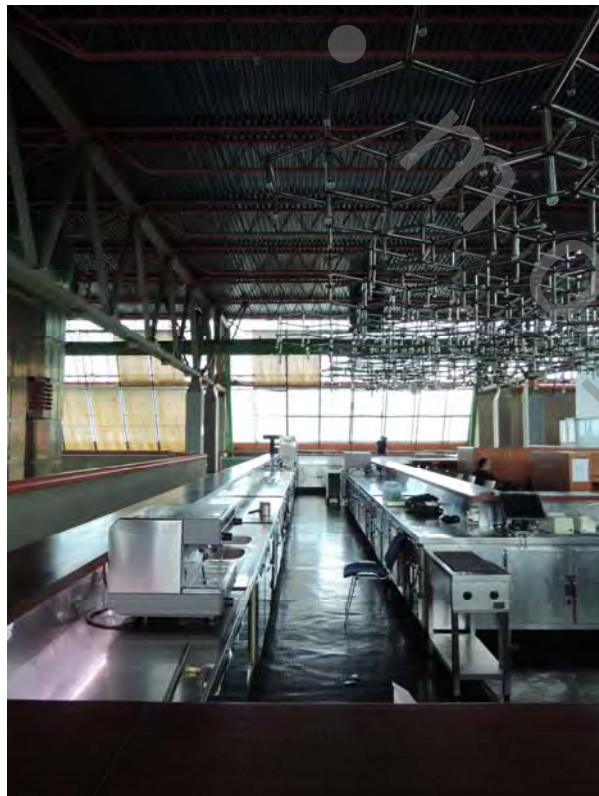
Скице ентеријера

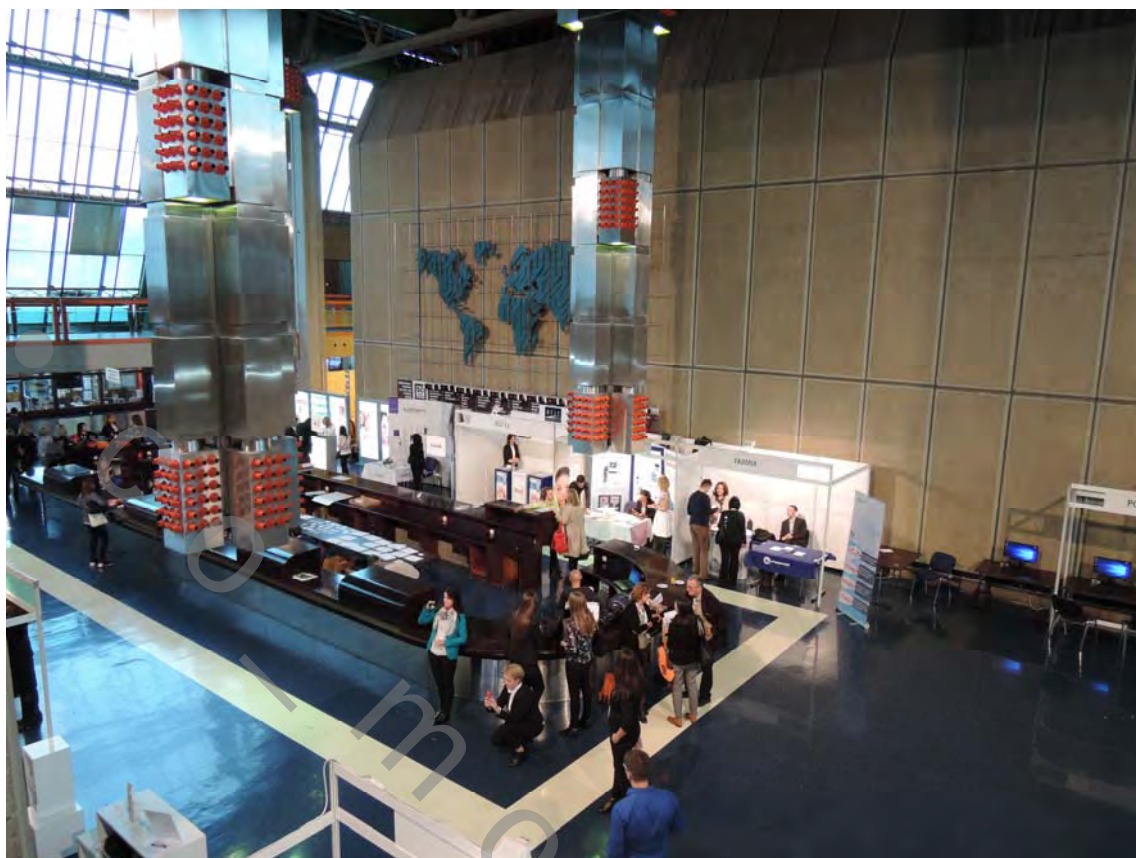
Прилог 2: фотографије оригиналног изгледа

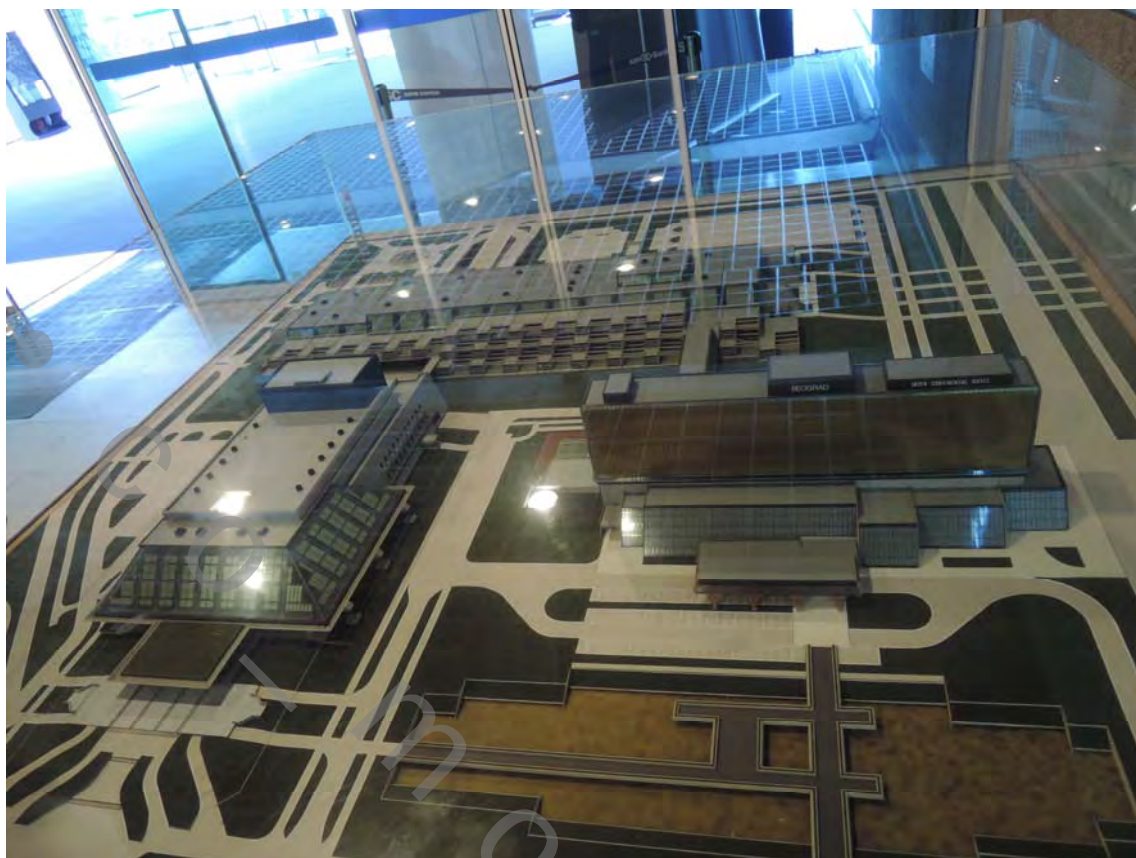
Прилог 3: фотографије, Јелица Јовановић, новембар 2016.

Макета комплекса, изложена у холу